

Література

1. Антонечко А. Использование методики LAB-profile в практике управления персоналом // hrliga.com – 04.02.2008.
2. Буторин В. Брифинг как форма собеседования при подборе персонала // hrliga.com – 26.09.2006.
3. Денисова А. Нетрадиционные методы подбора персонала: особенности применения и рейтинг популярности // Управление персоналом. – 2007. – № 24. – С. 66 – 70.
4. Ермаков А. Рекрутинг и обучение: украинские реалии // Управление персоналом (укр.). – 2007. – № 3. – С. 62 – 64.
5. Клим Д. Миссия выполнима? // Управление персоналом. – 2006. – № 9. – С. 18 – 22.
6. Назарук О. Секреты успешного проведения собеседования // hrliga.com – 15.02.2008.

Надійшла 02.06.2009

УДК 69.003

О. В. ЧЕРНИШ, І. О. ТАРАСЕНКО
Київський національний університет технологій та дизайну

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗОВОГО СЕРЕДОВИЩА

В статті розглянуто основні наукові підходи щодо визначення сутності поняття фінансової безпеки підприємства; проаналізовано зв'язок фінансової безпеки з такими економічними категоріями як "фінанси підприємств" та "економічна безпека підприємства"; встановлено значення фінансового планування та фінансової стратегії в забезпеченні фінансової безпеки підприємства.

The basic scientific approaches in relation to determination of essence of concept of financial safety of enterprise have been considered in the article; connection of financial safety with such economic categories, as "finances of enterprises" and "economic security of enterprise" has been analysed; the value of the financial planning and financial strategy in providing of financial safety of enterprise was set in the article.

Необхідність забезпечення стабільності та ефективності діяльності вітчизняних підприємств потребує реалізації принципів сталого розвитку. В умовах кризової економіки, фінансової та політичної нестабільності, посилення конкурентної боротьби та негативного впливу факторів зовнішнього середовища, проблеми економічної безпеки підприємства та, зокрема, фінансової безпеки як її складової останнім часом набули великого значення. Одним з вирішальних чинників посилення актуальності цих питань виступає економічна криза в Україні, що останнім часом охопила всі сфери діяльності і стала суттєвою перешкодою на шляху забезпечення сталого розвитку економіки та суспільства.

Аналіз останніх джерел

Основні аспекти теорії економічної безпеки, та, зокрема фінансової безпеки як її складової, а також фінансової рівноваги та стійкості знайшли відображення в наукових працях вітчизняних та іноземних науковців, а саме: Л. Абалкіна, О.В. Арєф'єва [1], О.І. Барановського [3], І. Бланка [4], К.С. Горячова [5], Т.Ю. Загорельської [6], М.М. Єрмошенка [7], С.М. Ілляшенка [8], Н.В. Куркіна [9], В.В. Шликова, В. Яковлева, П.І. Орлова та інших.

Постановка завдання

Як показав аналіз, фінансова безпека підприємства як самостійна категорія стала предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців порівняно недавно. Як наслідок – відсутність єдності в тлумаченні поняття "фінансова безпека підприємства" та недосконалість понятійно-категорійного апарату його визначення, що значною мірою ускладнює розробку фінансової політики та стратегії підприємства. А це, в свою чергу, призводить до зниження фінансової стійкості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання в умовах всесвітньої економічної кризи. На сьогодні дуже важливим є своєчасне виявлення позитивних та негативних чинників, які впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства та його конкурентоспроможність, а також формування ефективної системи фінансового планування.

Результати та їх обговорення

Сьогодні багато українських підприємств є збитковими, працюють в нестабільному економічному та політичному середовищі, переживають глибокий спад виробництва та знаходяться в критичному фінансовому стані або на межі банкрутства. За таких умов економічна безпека всіх суб'єктів підприємницької та інших видів діяльності повинна відігравати виняткову роль у їх подальшому розвитку.

В період кризи найбільшу небезпеку для підприємства становить висока ймовірність руйнування його потенціалу (виробничого, фінансового, кадрового, техніко-технологічного, екологічного), що зумовлює погіршення фінансового стану підприємства, зниження його конкурентоспроможності та підвищення ризиковості діяльності.

За таких умов ефективне функціонування підприємства в ринковому середовищі багато в чому

залежить від ефективності фінансової діяльності, що і зумовлює посилення уваги до проблеми фінансової безпеки підприємства.

В сучасній науковій літературі фінансова безпека трактується здебільшого як складова економічної безпеки та розглядається найчастіше на макрорівні як структурний елемент національної та економічної безпеки країни.

Узагальнення існуючих теоретичних підходів дозволяє зробити висновок, що економічна безпека підприємства – це комплексне поняття, яке інтегрує в собі систему заходів, механізм їх генерування та забезпечення й проявляється через відповідний стан, який характеризується стабільністю, адаптивністю та позитивною динамікою розвитку економічної та інших взаємопов'язаних підсистем підприємства; це рівень захищеності від негативних впливів оточуючого середовища, який досягається за рахунок відповідності фінансового, кадрового, техніко-технологічного та екологічного потенціалів стратегічним цілям та завданням підприємства.

Фінансова безпека як внутрішньовиробнича функціональна складова економічної безпеки вважається головною та вирішальною, адже за ринкових умов господарювання фінанси виступають рушійною силою кожної економічної системи [11].

Поняття “фінансова безпека” поєднує в собі характеристики таких економічних категорій, як “фінанси підприємства” та “економічна безпека підприємства або господарюючого суб'єкта”.

Так, І. А. Бланк [4] в своїх роботах наводить загальні характеристики фінансової безпеки підприємства, які полягають в тому, що фінансова безпека:

1) виступає основним та найважливішим структурним елементом економічної безпеки підприємства;

2) являє собою систему кількісних та якісних індикаторів фінансового стану підприємства, що відображає реальний рівень захищеності його фінансових інтересів;

3) створює фінансові передумови сталого розвитку підприємства сьогодні та в майбутньому.

Лисенко Ю.Г. пропонує трактувати поняття «фінансової безпеки підприємства» як кількісно-якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну можливість захисту його пріоритетних, збалансованих фінансових інтересів від визначених реальних та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі фінансової політики підприємства [12].

Фінансову безпеку підприємства можна визначити як стан найбільш ефективного використання ресурсів підприємства, виражений у позитивних значеннях фінансових показників діяльності підприємства, структури його капіталу, а також курсової вартості його цінних паперів як індикатора поточного фінансового стану та перспектив розвитку на майбутнє [4].

Головною умовою досягнення фінансової безпеки підприємства є його спроможність протидіяти виникаючим внутрішнім та зовнішнім небезпекам та загрозам, які здатні завдати фінансової шкоди підприємству, негативно вплинути на зміну структури капіталу тощо.

Зважаючи на циклічність функціонування та розвитку підприємства, управління фінансовою безпекою (як складовою економічної безпеки) варто розглядати як складову та результат антикризового управління. Діагностика економічної і, зокрема, фінансової безпеки повинна бути не лише інструментом виявлення здатності підприємства триматись на плаву, а й показником (індикатором) характеру та глибини кризи. Вона має слугувати ефективним засобом обґрунтування необхідності застосування антикризових заходів та процедур, виявлення напрямків та резервів покращення фінансового стану суб'єкта господарювання.

Важливою передумовою забезпечення фінансової безпеки підприємства є якісний фінансовий менеджмент, що являє собою систему принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства та організацією обороту його грошових коштів [12].

Ефективне фінансове управління, організоване з врахуванням основних принципів антикризового управління, дозволяє формувати ресурсний потенціал та забезпечувати необхідний рівень кредитоспроможності підприємства на товарному та фінансовому ринках, постійне зростання вартості, стабільний економічний розвиток в стратегічній перспективі.

Економічний потенціал об'єднує в собі фінансовий, кадровий, виробничий та техніко-технологічний потенціали підприємства, які в комбінації відіграють визначальну роль в забезпеченні стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання, його конкурентоспроможності та сприяє досягненню належного рівня фінансової безпеки.

З огляду на розглянуте, пропонується рівень фінансової безпеки в загальному вигляді визначити за формулою:

$$РФБ = f(ФУ; ЕП),$$

де РФБ – рівень фінансової безпеки; ФУ – фінансове управління; ЕП – економічний потенціал підприємства.

Погіршення якісних та зниження кількісних показників діяльності підприємства є результатом погіршення його стійкості до впливу факторів ризикового зовнішнього середовища та порушення його

фінансової рівноваги.

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається погіршення якісних та зниження кількісних показників діяльності підприємства, що пояснюється в тому числі низьким рівнем опору підприємства негативному впливу факторів зовнішнього середовища. Вирішення вказаних проблем потребує вдосконалення системи фінансового планування, в тому числі управління ризикостійкістю, що допоможе не тільки мінімізувати негативний вплив загроз кризового зовнішнього середовища та забезпечити належний рівень фінансової безпеки, а й надати підприємству можливість стабільно функціонувати навіть в умовах кризи.

Висновки

Отже, узагальнюючи вище наведене, можна зробити висновок, що фінансова безпека – це основна складова економічної безпеки підприємства, яка дозволяє забезпечити його фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність; допомагає визначити внутрішні та зовнішні небезпеки і загрози діяльності підприємства, та подолати їх; має кількісно-якісне вираження та дозволяє самостійно обирати та впроваджувати фінансову стратегію.

Забезпечення фінансової безпеки, а особливо в період кризи, є одним з основних завдань керівництва будь-якого підприємства. Проте недосконалість нормативно-правової бази регулювання діяльності фінансових ринків та специфічність економіки нашої країни лише загострюють проблеми досягнення фінансової безпеки та належного рівня фінансової стійкості підприємств. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на визначення та створення системи параметрів та критеріїв оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Література

1. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 170 с.
2. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98 – 103.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека: Монографія / Інститут економічного прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
4. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. Горячова К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65 – 67.
6. Загорельская Т.Ю. Финансовая безопасность предприятия как объект управления // Наук. Праці ДНТУ: Вип. 103 – 4. Донецьк: Дон. НТУ, 2006. – С. 215 – 218.
7. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ. нац. торг.-економ. ун-т. 2001.
8. Илляшенко С.И. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 13 – 19.
9. Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: Монографія. – Днепропетровск: АРТ – ПРЕСС, 2004. – 450 с.
10. Орлов П.І., Духов В.Є. Основи економічної безпеки фірми: Навч. посібник. – Х.: Прометей-Прес, 2004. – 284 с.
11. Економіка підприємства / За ред. С.Ф. Покропивного. – 2-е вид., перероблене та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
12. Лысенко Ю.Г., Андриенко В.Н., Беликова Т.Ю. и др. Корпоративное управление крупным промышленным комплексом / Под общ. ред. Ю.Г. Лысенко и В.Н. Андриенко. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 327 с.
13. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Навч. курс. – К.: Ніка-центр, Ельга, 2001. – 528 с.

Надійшла 13.05.2009